

TÝNECKÉ LISTY

Měsíčník obce Velký Týnec • XXIX. ročník • číslo 9 • cena 10,- Kč

VELKÝ
TÝNEC

**135 LET
OD ZALOŽENÍ
TÝNECKÉHO
HASIČE**

9

**REKONSTRUKCE
TÝNECKÉHO
ZÁMKU
V 60. L. 20. ST.**

10 - 11

**NAŠI
SKAUTI
NA JAMBOREE
V AMERICĚ**

12

**DIVADLO
SEMAFOR
SLAVÍ
ŠEDESÁT KU**

24 - 30

PŘESAHY

Kulturní příloha Týneckých listů

SEMAFOR 60

TEXTY

Michal Vrba
a Marie Štátná

BLOG

Balkánský zmrzlinář
Petra Minaříka

KULTURNÍ
KURÝR

Zemřel Petr Holman
+ Tenkrát na západě

HISTORIE

Zarážení hory
+ Keltové za humny

KOMIKS

Zlá ovce hlásí
čapkovský objev

POZVÁNKY

Moravské divadlo,
Moravská filharmonie
a Agentura GONG

SEMAFOR 60

SEMAFOR ZŮSTANE SUCHÉHO DIVADLEM, PODOBNE JAKO OSVOBOZENÉ PATŘILO JENOM V+W, říká Lukáš Berný

Zároveň druhým dechem však dodává, že se nemáme čeho bát, neboť i když je pan Suchý již letitým kmetem, tvůrčí energie má v zásobě minimálně na dalších dvacet let! Týnecké listy se rozhodly připomenout šedesáté narozeniny této jedinečné scény několika materiály. Publicista Lukáš Berný stojí jako spoluautor společně s Jiřím Suchým u zrodu obrazové výpravné knižní novinky nazvané Semafor. Šedesát let v jednom představení, kterou v září vydává nakladatelství CPress. Zároveň ve svém počítači ukrývá nedokončený rukopis denní semaforové kroniky, z které nám exkluzivně poskytl malé ukázky. Další nakladatelství Galén chystá na říjen knihu rozhovorů Karla Hvizďaly s Jiřím Suchým, jež ponese titul Jiří Suchý & tingtangl. 3^{1/2} rozhovoru. I tady máme jako jedni z mála vyvolených možnost zalistovat jejími stránkami ještě před samotným tiskem a nabídnout vám z ní malou ochutnávku. Ale pojďme hezky krůček po krůčku...

Lukáši, divadlo Semafor slaví šedesáté narozeniny. Odkud se vzalo a do jakého kulturně-politického klimatu tenkrát na konci padesátých let dvacátého století vstoupilo?

Tehdejší klima... Uvědomme si, že je jen pár let po válce, procesy padesátých let jsou čerstvá zkušenost, studená válka, umění silně poplatné zájmům režimu. Všechny ty budovatelské filmy, romány, básnické sbírky a divadelní hry, které musely oslavovat ideály socialismu, byly stále více v rozporu s tím, co lidé zažívali. Ale postupně se přeci jen začíná pomalíčkou oteplovat a na kultuře je to vidět. Werich s Horníčkem si na svou dobu dovoluvali neuvěřitelně provokativní dialogy v Divadle ABC, v padesátém osmém vyšla takřka revoluční Škvoreckého kniha Zbabělci a s nemalou záslu-

hou Jiřího Suchého a Viktora Sodomy staršího začíná do Československa přes Redutu pronikat americký rock and roll.

S jakými vizemi i praxí otcové - zakladatelé do tehdejšího divadelního kontextu přicházeli? Na koho, resp. na jakou poetiku svých předchůdců mohli navázat?

Úplně z vody Semafor nevznikal. Jiří Suchý v roce 1958 spoluzakládal Divadlo Na zábradlí, Jiří Šlitr vystupoval s Laternou magikou, společně skládali písničky pro kavárnu Vltava nebo Redutu, kam už se hlavně „na Suchého“ hodně chodilo. Takže vznik Semaforu byl docela logickým vyústěním jejich spolupráce. Vzory jim byli Werich a Voskovec, Suchý byl autorsky i pod vlivem meziválečné poetiky poetismu a surrealismu, hlavně Nezvala, ale od svých vzorů se velmi brzy dokázal odpoutat natolik, aby je nekopíroval. Hudebně byli moderní, vycházeli sice z Ježka, ale také z amerického jazzu, blues a rock and rollu, z hudby, která právě hýbala západním světem. Tehdejším mocipánům se to samozřejmě moc nelíbilo, ale zároveň ji nemohli úplně zakázat - vždyť to byla hudba utiskovaného černošského lidu.

Kde se vůbec vzal samotný název? Neuvažovalo se třeba i o jiném?

Semafor je akronymem spojení slov „sedm malých forem“. Akronymy byly totiž tehdy hrozně v módě. Když se zakladatelé divadla sešli a hledali název, někdo navrhl Dimafor, zkratku ze slov divadlo malých forem, ale Jiřímu Suchému se to nelíbilo. Tak to změnil na Semafor a počet malých forem vlastně navýšili až dodatečně k názvu.

Jaké formy to byly?

Hlavní měly být hudební komedie

Foto: archiv L. Berného

Lukáš Berný (*1978) je rozhlasový moderátor, publicista a spisovatel. Je též editorem mnoha semaforových CD a DVD firmy Supraphon. S Jiřím Suchým nyní připravili k vydání společnou knihu "Semafor - 60 let v jednom představení", kterou vydá nakladatelství Albatros.

Suchého se šlitrovou hudbou. Ale ty pochopitelně nešlo napsat přes noc, takže se počítalo s tím, že v divadle bude několik skupin, které se o zdejší prostor budou dělit. Nabízely se samozřejmě koncerty, potom večery poezie, loutková představení, umělecké výstavy, filmové večery a tanec.

Vstupme tedy do divadla Semafor, zasedněme mezi první diváky a sledujme dění na jevišti. Co uvidíme?

Všechna představení spojovalo to, že je tvořili mladí lidé a všechno proto bylo velmi moderní. A jak to tak u mládí bývá, také často velmi experimentální. Od počátku nejvíc táhly hudební komedie S+Š, ale během prvních sezón jste mohli přijít na více či méně experimentální večery s přednesem moderní poezie, na velmi originální Švankmajerovo Divadlo masek, Srncovo černé divadlo, na jazzové koncerty Havlíkova orchestru a na chodbách divadla probíhaly výstavy mladých

výtvarných umělců a fotografů, jako byli Zdeněk Seydl, Jan Lukas nebo Pravoslav Sovák. Je až neuvěřitelné, jak neomylně k sobě Semafor přitahoval nadané lidi. Nejen Švankmajer nebo Srnec, ale také Ladislav Smoljak, Juraj Herz nebo Jan Schneider, ti všichni začínali tady. Zpočátku pod Semafor patřil také Paravan J. R. Picka.

Porovnáme-li produkci Semaforu a tehdejších kamenných divadel, v čem se jejich pojetí i repertoár zásadně odlišovaly? Suchému nikdy nešlo o klasické divadlo. Sám dokonce sebekriticky přiznává, že napsání nějakého dramaticky vystavěného textu podle tradičních metod ani není schopen. Bezespory hrála v Semaforu vždy velkou roli hudba. Když se podíváme na seznam interpretů, kteří ze Semaforu během let vzešli, jsou to takřka všechno zpěváci, nikoliv herci, což ukazuje na to, že hudba tady od počátku hrála zásadní roli. Zároveň nemůžeme říct, že by - slovo bylo nějak do počtu, to bychom Suchému hodně krávdili. Jeho cit pro inteli-

prodávaly mnohem slaběji. Suchý se Šlitrem navíc po třech letech dokázali naplnit všechny hrací večery, a tak se Semafor definitivně stal divadlem S+Š. Mimochodem až v tu chvíli začal Jiří Šlitr vystupovat na pódiu, dosud tu působil pouze jako hudební skladatel. Od té doby už si Semafor držel jednotnou tvář. Suchý se Šlitrem byli samozřejmě natolik umělecky založení, že nechtěli pouze přešlapovat na místě, takže vývoj zde je. Ambiciózní jazzová opera Dobře placená procházka nebo surrealistická Sekta byly hry značně odlišného stylu než písničková pásma o Zuzaně, která je či není doma, tedy pásma, která spíše jen suplovala koncerty. I mnohá pozdější představení jako Kytice, Smutek bláznivých panen nebo Faust byla mnohem ambicióznější, nicméně stylisticky zůstával Jiří Suchý vždy věrný tomu, co umí nejlépe. Kdybych to měl říct příměrem - on si těch šedesát let hraje na pískovišti, někdy dělá bábovičky, někdy staví hrady, někdy jen rukama a jindy používá víc vody a různé nástroje, takže výsledky vypadají různé. Ale

ale především v té ohromné autor-ské síle Suchého a Šlitra. Přes Štaidlův nesporný talent Apollo vydrželo tři roky. Semafor zkrátka fungoval v jakési dokonalé symbióze tvůrčího i interpretačního týmu. A i když ztratili své herecké a pěvecké hvězdy, což se stalo několikrát, dokázali postavit stejně úspěšný tým znovu. Byla to ta zvláštní chemie, kterou nelze stvořit uměle.

Ptát se, nakolik ovlivnilo existenci divadla úmrtí Jiřího Šlitra na konci roku 1969, je smutné, ale zároveň existenčně zásadní. Je to tak?

Šlitrova smrt je samozřejmě předělem v historii divadla. Ale musíme si uvědomit, že jsme na samém konci šedesátých let a tehdy se změnilo hodně věcí. Ani se Šlitrem by Semafor už nemohl být takový, jaký byl v šedesátých letech. A to nejen z důvodů té normalizační deky, která spadla na českou kulturu. Režim se snažil Suchého dusit a Šlitr by na tom byl stejně, oba byli signatáři 2000 slov a jsem si jistý, že stejně jako Suchý, ani Šlitr by svůj podpis neodvolal. Osobně si myslím, že by Jiří Šlitr pravděpodobně emigroval. On měl velké ambice prosadit se ve světě jako hudebník a také velmi úspěšný výtvarník měl dveře otevřené mnohem víc než Jiří Suchý, který ke své práci češtinu potřeboval. Často se také mluví o tom, že Šlitrovou smrtí Semafor ztratil skladatele hitů, ale pravdou je, že Šlitr napsal poslední hity tři roky před svou smrtí. Už za jeho života se změnil masový hudební směr, se kterým ani geniální skladatel jeho kalibru nemohl či spíš asi nechtěl držet krok.

A jakým směrem hudební vkus tehdy šel?

Je to doba hippies, éra psychedelie, stále progresivnějšího rocku, blues rocku nebo jazz rocku. Šlitr obdivoval Beatles, viděl je v Paříži a jejich raná hudba se konec konců promítla i v Semaforu. Moc se mu líbil třeba jejich psychedelický animovaný film Žlutá ponorka. Hudebně ale už s touto dobou nerezonoval.

Zemřelého multifunkčního parťáka nahradila Jiřimu Suchému Jitka Molavcová. Přiznám se, že i když ctím její interpretační schopnosti, prostě Šlitr to nebyl a není. Jak se na její roli v divadle díváte vy?

Já myslím, že je to k Jitce značně nefér, protože ona je ohromně talentovaná. A má ten jedinečný dar, který má velmi málo herců a který není vidět v televizi - jakmile vyjde na jeviště, publikum je její. Srovnávání s dnes už trochu idealizovaným Jiřim Šlitrem je strašně těžké. Vezměte si, že herecky byl Jiří Šlitr geniální v té roli klauna s vážnou tvář, ale on - jako herec - z této pozice neuměl vystoupit, více či méně do ní stylizoval všechny své role. A já myslím, že by to nemohl opakovat do nekonečna. Oproti tomu Jitka je herecky neuvěřitelně variabilní, ona dokáže hrát ztěšněné komediální postavy stejně jako zcela vážné role a je v nich opravdu velmi dobrá. Připomeňme její roli ve hře Oráč a smrt, kde ztvárnila právě samu Smrt a byla za to nominována na Thálii. Jitka má také mnohem větší výrazový rejstřík jako zpěvačka, než

měl Jiří Šlitr, a je schopná se naučit hrát snad na jakýkoliv nástroj. Víím, že odmítá mnoho nabízených rolí proto, že chce zůstat věrná Semaforu, ale je strašná škoda, že je obecně zaškatulkovaná jen do některých typů rolí.

Semafor byl pro diváka šedesátých let svobodnou oázu. Zůstal jí do jisté míry i v normalizačním dvacetiletí?

Určitě zůstal. Samozřejmě kokeťování s politickou satirou, kterému se věnoval na konci šedesátých let, a to nejen Suchý se Šlitrem, ale také Šimek s Grossmannem, to muselo přestat, jinak by Semafor zavřeli. Ale Jiří Suchý nebyl v jádru politický autor, takže z uměleckého pohledu neměl problém satiru opustit. Jinak se ale režimu nijak nepřizpůsobil, zůstal věrný své poetice a také svým názorům, což ho na mnoho let vyškrtlo z televize, rozhlasu nebo z knihkupectví. Co Semafor změnilo, byl fakt, že se během normalizace rozdělil na tři části. Třetinu dnů hrála skupina Jiřího Suchého, třetinu Milošava Šimka a třetinu dostal Josef Dvořák. A každý měl samozřejmě jiný styl a jinou poetiku, což šlo proti Suchého původní představě Semaforu a vedlo to po sametové revoluci k trochu hořkému rozpadu tohoto společenství.

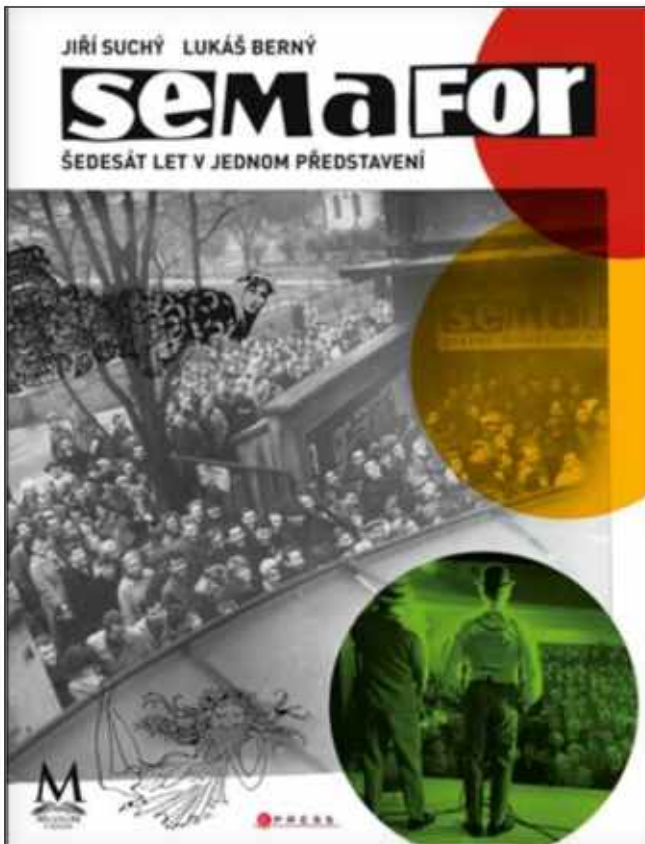
V polistopadovém třicetiletí se mohl Jiří Suchý a celý Semafor věnovat výhradně svému umění. Jak si s nastalou situací poradil, když přestalo fungovat, že v divadle se člověk dozví tu skutečnou pravdu o životě, politice, o které nemohl mluvit jinde?

Začátky byly těžší, po rozchodu se skupinami Šimka a Dvořáka musel Suchý znovu naplnit program sám, jenomže situace už byla jiná než v šedesátých letech. Umělecký trh se otevřel západu a divadla se obecně na čas odsunula na vedlejší kolej zájmu, také Semafor se dostal do logického střetu s tržní ekonomikou. Jiří Suchý se do toho ale vrhl s neuvěřitelnou energií, začal točit filmy, vydávat časopis, psal mnohem více her i knih. Postavil nový soubor, musel naučit diváky chodit do nového Semaforu, protože při restitucích ztratil scénu v Alfě. V roce 2002 znovuvybudovaný Semafor utopila Vltava a začínalo se zase trošku od začátku. Jenže Suchý je nejsilnější, když se k němu osud obrací zády, takže to všechno dokázal přestat a dnes slavíme jeho semafor-ské šedesátiny.

Kacířská otázka na závěr: myslíte si, že najdou Jiří Suchý a Jitka Molavcová své nástupce, kteří převezmou tu pomyslnou „klaunskou“ štafetu pod značkou Semafor?

Zcela upřímně si nemyslím, že bude Semafor pokračovat, až jednoho dne Jiří Suchý s Jitkou uznamenají, že se jim nechce na pódium. Semafor zůstane Suchého divadlem podobně jako Osvobozené patřilo jenom V+W. Ale jak znám vitalitu pana Suchého, dojde k tomu rozhodnutí až tak za dvacet let, takže času máme dost.

Ptal se Petr Hanuška

gentní humor a hrátky s jazykem jsou zcela originální, a ač vypadají mnohdy jednoduché, jsou takřka nenapodobitelné. Stačí si poslechnout kupříkladu slavnou hru Jonáš a tingl tangl, a je rázem zcela jasné, že Suchý není pouze textař, ale též zcela svérázný dramatik, který si dokonce může dovolit potlačit dějovou linku na minimum, a přesto utáhne celé představení. Kdybychom to chtěli nějak škatulkovat, svou poetiku staví na třech věcech: humoru, poezii a hudbě.

Procházel Semafor během první dekády existence nějakými zásadními koncepčními proměnami?

Jak bylo řečeno, nejprve to zkoušel s několika „malými formami“, ale diváci chtěli slyšet hlavně rock and roll a smát se, a tak se vstupenky na představení jiných skupin než S+Š

v zásadě je to pořád stejně písčovitě.

Strhl Semafor lavinu a vyrostla se v českém divadelnictví další malá divadla?

Bezespory. Nutno říct, že těsně před Semaforem znovuožilo Rokoko a bylo tu Suchým spoluzakladané Divadlo Na Zábradlí. Ale onu lavinu skutečně spustil až Semafor. Jenomže většina těchto nových divadel velmi brzy narazila na zásadní problém - stabilní autorské zázemí. Když polovina souboru ze Semaforu utekla a založila divadlo Apollo, všichni si mysleli, že z toho zákonitě bude rovnocenná konkurence. Apollo mělo šikovného autora Jiřího Štaidla, dělal s nimi Juraj Herz a Karel Mareš, na pódiu měli Gotta, Spáleného, Filipovskou, Hálu nebo Přenosilovou. Jenže se brzy ukázalo, že síla Semaforu nebyla jen ve zpěvácích,

Jiří Suchý je kněz, který zasnoubil humor s poezií. Při obřadu hrály varhany odrhovačky a znělo to velebně.

Zdeněk Svěrák

Kniha obsahuje 3½ rozhovorů, které Karel Hvíždala s Jiřím Suchým vedli s odstupem třiceti let. Je to v Čechách a na Moravě poprvé, co se z autora písňových textů a herce v tingltanglu, jak se s odstupem času ukazuje, stal největší

český básník druhé poloviny 20. století. A je to také poprvé, kdy nějaké autorské divadlo vydrželo šedesát let a kdy jeho zakladatel ještě v osmaosmdesáti letech vystupuje skoro denně na jevišti. Slovem „legenda“ je dnes ozna-

čován kdekdo, ale osobnost Jiřího Suchého vrací tomuto označení původní význam. V knize se mluví o Suchého osobních zápasech, o jeho talentech, ale hlavně o tingltanglovém divadle, jehož hlavním smyslem je již šedesát let

Jitka Molavcová

rozesmávat diváky. Jiří Suchý je ukázkou vůle, pracovitosti, kreativity i smyslu pro humor, jimiž i díky své popularitě čelil záludnostem různých ideologií či neviditelné ruce trhu a demaskoval jejich ornamente.

PŘEDMLUVA KE KNIZE JIŘÍ SUCHÝ & TINGLTANGL

Knihy jsou pro lidi totéž jako pro ptáky křídla, řekl Marcel Proust. A protože historie tingltanglu u nás má tři protagonisty: Jiřího Suchého, Jiřího Šlitru a Jitku Molavcovou, má tato kniha, která vychází k šedesátému výročí Semaforu, šest křidel.

Hlavního protagonistu znám třiašedesát let a na této knize jsme pracovali s přestávkami třicet let. V druhé půlce padesátých let představoval pro mou generaci Jiří Suchý událost v jazyce, dezerci z okupované řeči, oživil pódiá vyzývavě

nepatetickým, svobodným a nespoutaným výronem hravosti a frivolnosti, která překračovala všechny hranice tehdy totálně zideologizovaného veřejného prostoru, který ovládal dřevěný jazyk. Ten oslavoval „život pohraničnicků, lásku k soudruhu Stalinovi, hrdinství Julia Fučíka, dojmy z Číny i milostnou poezii a satiru“. To není má ironická fabulace, ale citát z recenze Jana Trefulky z roku 1954. A do toho Jiří Suchý od roku 1955 v Redutě a později v kavárně Vltava, kde s Miroslavem Horníčkem měli pořad Pondělky s tetou, s mezipřestávkou v Divadle Na Zábradlí v roce 1958, a od roku 1959 v Semaforu, zpíval: Malé kotě, spalo v botě, nehas co tě nepá-nepálí. Nebo: Co jsem měl dnes k obědu, knedlíky se zelím, se zelím kyselým, sám

jsem si za pecí zadělal telecí, uzenu na hráchu, střílel jsem ho na bráchu, romadur pro madam Pompadur. Poslední dva verše pak připsal k textu Jiří Šlitra, první partner Suchého, který písničku zpíval.

Suchý neměl a nemá jen mimořádný poetický talent, ale měl i štěstí, které k velkému úspěchu nevyhnutelně patří: Šlitra ho jednak přiměl k založení divadla, kdy už se Suchý chtěl po neúspěchu v Divadle Na Zábradlí s divadlem rozloučit, a dokázal jeho texty zhudebnit tak, že jejich písničky se vbrzku zpívaly od Chebu po Košice. Jedním z mnoha jejich hitů bylo třeba Klokočí: Opuštěné nábřeží, z modravého dýmu chrám, nebo město bez věží, řekni, co chceš, to ti dám, zlatý pohár s fermeží nebo snad z protěží bílý šat, za jediný, jediný, jediný, jediný úsměv, chci ti dát. Jeho poetika byla nezaměnitelná, texty by tehdy nemusel ani podepisovat a skoro každý je hned poznal. A právě díky tomu, ač se přímým politickým vyjádřením vyhýbal a lačnil náruživě jen po radostné hře, čiré zábavě – byl posedlý touhou rozparádit publikum –, se již od začátku šedesátých let z okraje malých divadel a umělecké periferie vůbec stalo centrum nového společenského pohybu, které inspirovalo i jiné obory k překročení přísně střežených ideologických bariér. A to se Jiřímu Suchému podařilo i po okupaci v roce 1968, kdy přišel nejen o kus vydobyté svobody, ale i o Jiřího Šlitru, který předčasně zemřel. Tehdy dostal nápad přebásnit Erbenovu

Kytici, neúspěšnější představení Semaforu. Zhudebnil ji Ferdinand Havlík a ve Zlatém kolovratu se v roli Dorničky objevila poprvé Jitka Molavcová, která se později stala jeho divadelní partnerkou, s níž hraje dodnes.

Mít úspěch jednou či dvakrát za život je snadnější než vydržet bavit lidi celý život, jako se to daří Jiřímu Suchému, i když dnes se do jeho divadla víc chodí z nostalgie či ze zvědavosti vidět živou legendu. Laudatio si přesto zaslouží, i když už netvoří atmosféru doby, nic neboří a nestrhává davy, protože jedno se mu vzít nedá: bez výbuchu jeho svobodné energie v jazyce by zvláště šedesátá léta byla zásadně jiná, smutnější, zakaboněnější, a tím pádem ani my bychom nebyli tací, jací jsme. Nespoutaná a vášnivá spontaneita v tvorbě Jiřího Suchého je inspirující i dnes, jak dokazuje i jeho sdělení divákům z letošního roku, kdy si kvůli přepracování musel na chvíli odpočinout: Vzkazují, že jsem opět dosáhl samého vrcholu skladatelské činnosti a zase po čase se složil sám...

Karel Hvíždala

Jiří SUCHÝ & TINGLTANGL
3½ ROZHOVORU – Karel Hvíždala
Vyjde na podzim v nakladatelství Galén
k 60. výročí divadla Semafor
(140x200, 560 stran, vázané)

JIŘÍ SUCHÝ & TINGLTANGL 3½ ROZHOVORU

Karel Hvíždala

(Rozhovory z let 1990 až 2019)
Redakčně kráceno

Snaha zůstat sám sebou ale předpokládá vůli, odvahu a víru v sebe.

Je to zvláštní, ale já jsem žádnou vůli neměl, nic jsem nepřekonával, dělal jsem jen to, co mě baví. Vůbec jsem nebral v úvahu různé teorie, které se kolem nás rozvíjely. Bylo to dáno taky tím, že jsem prostý chlapec se čtyřma měšťankama. Já se přiznám k jediný věci: například hru *MeToo*, neboli Já taky, jsem začal psát proto, že se mi to pojmenování zdálo jako dobrý reklamní slogan. Myslel jsem si, že se na to bude chodit. Taky ta hra je celá jen komedie a není v ní

žádný výrazně vážný tón, protože my jsme divadlo, který za svou existenci vděčí hlavně humoru. Dovedu si představit, že nějaký skutečný dramatik by z toho tématu vytěžil mnohem víc. Můj pohled na to, co děláme, je velmi jednoduchý a nechávám různým teoretikům, ať si nad tím bádají, nebo dneska už mnozí ani nebádají. Semafor pro ně už není divadlem, kterým je třeba se zaobírat. A já to chápou. Jsou tu nové proudy, nové cesty, noví skvělí herci, noví režiséři a divadlo, kde jde jen o to dát lidem jiný humor, než je dostupný dejme tomu ve sdělovacích prostředcích, neobstojí. Ale nemyslí tak našťestí všichni.

Moudrý teatrolog Jan Císař napsal do Lidovek krásnou obhajobu současného Semaforu, protože chápe, oč nám jde. A já si říkám, že dokud k nám lidé chodí, znamená to, že nás potřebujou.

Ty sis své diváky ochočil: přesvědčil jsi je, že děláš kabaret, tingltangl a ne klasické divadlo. Naši diváci se chtějí zasmát a nečekají na to, jak dopadne padouch či hrdina. Děláme, jak říkáš, revue, kabaret, a já se považuji za klauna a ne za herce.

To máš společného s Werichem, ten o sobě taky tvrdil, že je klaun. I když dnes je jiná doba,

víc klaunů je na politickém jevišti než na divadle.

Vždyť právě proto se koncem roku 2018 v Anglii proti tomu slavnému klaun David Konyot ohradil. Prohlásil, aby ho neuráželi přirovnáním k politikům.

Byli jsme ale u Jana Wericha, o kterém Vítězslav Nezval prohlásoval, že našikmělé oči mu dávaly provokující výraz...

Asi kvůli zmíněnému klaunství jsme k sobě nakonec našli cestu. Když se Jan Werich rozhodl svěřit nám role V + W ve hře *Golem*, kterou tehdy uvedlo Hudební divadlo v Karlíně, udělal to proto, že jsem zpochybnil původní záměr, že by jejich role měli

hrát členové operetního souboru. Říkal jsem, že V + W byli klauni a ostatní byli herci, takže i tady by měli jejich role hrát komedianti jiného druhu – navrhoval jsem Lasicu a Satinského. Když se ukázalo, že je můj návrh nereálný, Jan Werich, jak jsem už zmínil v minulých našich knihách, mě překvapil protinávrhem: budete nás hrát vy s Molavcovou. Ano, pojednou jsme byli klauny na operetní scéně. Bylo to pro mě velice významné, choval jsem totiž k Janu Werichovi přímo zduřelý obdiv od okamžiku, kdy jsem ho viděl s Voskovcem na scéně v *Pěšti na oko*. Mám tady nikdy nepublikované dopisy, které si vyměňoval s Voskovcem, je toho celý štos. V jednom z těch dopisů píše Werich Voskovcovi, že Suchý jako herec je strašněj, ale lidi ho mají rádi a něco v tom je. Nakonec to skončilo tak, že si mě vzal jako posledního partnera: vystupovali jsme spolu v rozhlase i v Lucerně.

Já tomu rozumím, mezi klauny tady od šedesátých let až do jeho smrti v roce 1980 nikdo lepší nebyl... A teď je tu kromě tebe jen Bolek Polívka.

Jan Werich od počátku pochopil, že moje síla není v brilantním herectví. To bylo taky velký rozčarování pro Jiřího Šlitru, když přijel do New Yorku. Přestože se měli navzájem velice rádi, byl překvapený z Voskovcova účinkování na Broadway. Přišel za mnou a říkal: Viděl jsem ho v Shakespearovi, ale z jeho hravý lehkosti na tom jevišti nezbylo nic. Byla to jakási rytírna: padal dramaticky ze schodů, nešetřil gesty, byl jsem z toho zdrcený. Čekal, že se stejným nadhledem, jako kdysi hráli s Werichem, bude dělat i klasiku.

My jsme si s Werichem k sobě asi našli cestu přes humor. Moje žena Bělina měla sestru Zdenku v Anglii, jezdila tam za ní a vždycky mně tam koupila nějaký oblečení, který se tady nedalo sehnat. Když jsem v něčem podobným přišel jednou k Janu Werichovi, okamžitě poznal, že je to oblek odjinud. Třeba jsem přišel v anglickým saku a on povídá: Odkud ho máte? Ty vaše kopy jsou takový volný, Matuška je má úplně přizhelený k saku. Přiznal jsem se, že z Londýna a on se zase pochlubil sakem z Říma. Od té doby vždycky, když jsme se setkali, jsme si říkali, odkud co máme, ale to už jsme si vymýšleli, protože zase tolik odjinud jsme toho neměli. Já jsem třeba řekl: Tuhle košili mám z Amsterodamu, on vytáhl šálu a tvrdil, že je z Tunisu.

Odkdy chodil Jan Werich k vám do divadla?

Od roku 1963, tehdy byl u nás poprvé na *Jonášovi a tingltanglu*. Na to si pamatuju přesně, protože to už jsme nehráli ve starým dřevěným divadle Na Slupi, ale v Alřě, tedy v dnešní Stýblově pasáži, v bývalém divadle Oldřicha Nového. To už bylo v době, kdy špatně slyšel, takže když jsem řekl nějaký vtip, divadlo zaburácelo, Werich se naklonil ke své dceři Janě, která mu pointu pošeptala a on se začal smát sólově, dodatečně, až když ostatní diváci ztichli. Od té doby jsme se postupně stýkali víc a víc, dokonce chodil za mnou sem do bytu a vždycky mně říkal: A pozvěte nějaký mladý lidi, protože když se sejdu já se svými

vrstevníky, tak to je, jako když se otevře hromadnej hrob.

Otočme list. Dne 30. října 2019 oslaví divadlo Semafor šedesátiny a skoro ve stejné době bude tobě 88 let. Co chystáš k výročí?

Jak víš, jsem notorický neslavič. Všechny oslavy dělám se zaťatýma zubama. Jdu do toho z povinnosti vůči divákům, kteří chtějí slavit, a s ohledem na všechny ty, kteří to divadlo se mnou dělají – nedělám ho sám. Budeme slavit tentokrát v Semaforu a bez symfonického orchestru. Zato tam bude Big Band Semafor a malá skupina hotjazzového ražení, protože Big Band by se mohl oposlouchat, a tak budeme ty dvě kapely střídát.

obracím na diváky stejného myšlení jako je to mé, a po nedávném nesmírně úspěšném večeru *ČSR a Tři králové*, který byl čistou improvizací, chceme v improvizaci pokračovat. Ostatně už se to pár roků děje v našich jazzových jam sessions, které začínaly poloprázdným sálem a dnes patří k tomu nejoblíbenějšímu z naší nabídky.

A opačně: čeho si nejvíc z těch šedesátin let vážíš?

Vážím si některých našich písniček. Teď jsme zrovna 6. ledna, jak jsem to již zmínil, uskutečnili představení věnované 100. výročí republiky, protože před sto lety byla podepsána Tříkrálová deklarace, což bylo prohlášení generálního sněmu poslanců Říšské rady, požadující au-

jsem však byl šťastně zamilované, ale dal jsem si za úkol, že napíšu písničku takového ražení. Svůj život do písniček tedy nevkládám, kromě dvou písni: *Kamarádi* a druhá je *Já vím*. Tu jsme složili s Ferdinandem Havlíkem do hry *Sladký život blázna Vincka*.

Máš nějaké divadelní zážitky, na které rád vzpomínáš, které se k tobě stále vrací?

Určitě ano, rád vzpomínám na návštěvu Jana Wericha v divadle. Třeba si pamatuju na představení *Dobře placený procházky*, kde zpívala Hana Hegerová a tetu z Liverpoolu hrála Naďa Urbánková. Mluvili jsme s panem Werichem v klubu po představení a on povídá: Hegerová je bezesporu dobrá, ale

Foto: Nakladatelství GALEN

A kdo tam bude letos vystupovat?

Pouze členové divadla. Bývalí členové jako třeba Karel Gott tam budou pozváni a my představíme Semafor, jaký je dnes po šedesáti letech.

Co bys ještě rád na jevišti, kde se pohybuješ od roku 1956, jak jsi mně kdysi řekl, dokázal? Máš nějaký divadelní sen?

Abych vydržel tak dlouho, dokud si to budou diváci přát. Jediný, o co bych rád usiloval, je, aby Semafor byl v každý inscenaci lepší, než v tý předešlý, ale to se mi nepovede, to vím předem. A nevedlo se to ani v dobách nejslavnějších: první náš propadák byl *Papírové blues*, a to bylo hned v roce 1961.

Šedesátiny Semaforu, to je přece důvod k mezibilanci. Jiné autorské divadlo u nás nikdy děle nevydrželo... Co bys dělal jinak jako principál?

Pořád hledám a zkouším něco nového. Úspěch zaznamenalo zrození Big Bandu, teď se pokouším prorazit komorním představením *Možná že jistě ale určitě snad* bez účasti dvojice Molavcová–Suchý, v němž se

tonomii pro Čechy a Slováky. To naše představení bylo trochu zvláštní. Zazněly v něm písně Karla Hašlera, Osvobozeného divadla, dobové šlágry z protektorátu a nakonec přišla etapa Semaforu. Tam zazněly písničky z naší dílny, které považuju za nejzdařilejší... Často to jsou ty, které se příliš neujaly – *Když doba zlá nás tupou šavlí protne* –, ale také ty, které jsou uznávány dodnes. Často, když vystupujeme někde s naším koncertem, jakmile zazní první tóny písně *Jó, to jsem ještě žil*, publikum se roztleská. A tato písnička obvykle vyfasuje největší aplaus z celého večera. Ale nezapomínám v písničkách ani na humor, jako je třeba ta o velbloudovi, kterého protáhnu uchem jehly, nebo song nazvaný *Játra*, který rozesmává publikum v komedii *MeToo*. Že nejsou obecně známy, není způsobeno tím, že by byly blbé, ale protože už nejsme módní artikl a sdělovací prostředky musí být aktuální, což chápu.

Svůj soukromý život do písniček netahám. Tak třeba když jsem napsal text, v němž se zpívá naraž si bouřku do čela, říkali mi lidi: To jsi musel být smutnej, asi tě opustila nějaká milovaná bytost... Ve skutečnosti

mě zaujala ta druhá. Hegerová hraje za dolary, kdežto to děvče hraje za koruny. Tyhle metafory jsem na Werichovi miloval.

Kdyby za tebou přišel nějaký chlapec, který by toužil po tom být komikem a on ho odevšud vyhazovali jako kdysi tebe, co bys mu doporučil?

Vzpomněl bych si na to, co mně v půli padesátých let minulého století říkal Miroslav Horníček. Ten tvrdil, že nejhorší je, když je na herci vidět snaha. A to byl právě můj případ. Když jsem ve svých začátcích dostal roli, snažil jsem se být dokonalej. A vznikla z toho jakási křeč. Všichni mi říkali, abych se uvolnil a já nevěděl, co to po mně chtějí. A tak kdybych měl radit? Mně se osvědčilo mít velké vzory a postupně odhalovat, čím se vymykají obecnému herectví... To nelze požadovat od každého. Ale jedno ano. Kdybych měl radit, řekl bych: nenechat se otrávit a jít za svým snem. A přemyslet o tom, co lze zužitkovat z těch poznatků, ke kterým člověk sám došel, protože rady se obvykle zužitkovat příliš nedají...

V naší minianketě odpovídali: Stanislav Denk (básník, učitel, místo-starosta), Michal Pribáň (lexikograf, literární historik), Michal Jareš (básník, literární historik a kritik), Lukáš Berný (publicista, spisovatel), Martin Cajthaml (filosof a vysokoškolský pedagog), Jan Zatloukal (vysokoškolský pedagog – romanista)

SUCHÝ & ŠLITR JONÁŠ A INGL-TANGL

Foto: musicserver.cz

Jakou roli hrálo ve vašem životě, resp. ve vnímání české dramatické produkce divadlo Semafor?

Denk: V divadle Semafor jsem nikdy nebyl. Přesto mám dojem, že ho znám jak své boty. Z gramofonových desek, které jsme si jako nezletilá mládež pouštěli. Z písniček, které se na chraplavých gramofonech drhly pořád dokola a někdy se pak i vyřívávaly do noci. Přehrál jsem je na magnetofonové kazety a pouštěli jsme je našim synům. To všechno pro radost. Z života, který v nich je.

Pribáň: Písničky S+Š jsem znal od předškolního dětství, ale nejvíc mě Semafor zasáhl okolo patnáctého roku, tedy na počátku 80. let. Dialogy zaznamenané na deskách, kniha z roku 1964 s texty tří her, vzpomínky třídního profesora z gymnázia a první návštěva divadla v Alfě zapůsobily opravdu mocně a učinily v mém životě zásadní změnu. Začal jsem shánět staré desky, staré knížky, ve starých novinách jsem vyhledával rozhovory, články a recenze, a z fotbalisty jsem se tak postupně měnil v literárního historika. Není v tom vůbec žádná nadsázka: myslím, že vedle rodičů a zmíněného pedagoga o mé životní orientaci rozhodli hlavně Jiří Suchý a Josef Škvorecký. Osobně jsem za to poděkoval jen tomu druhému, ale vděčný jsem oběma.

Jareš: I když od našeho pozvolného rozchodu (aniž by o tom šedesátník věděl) uplynulo dost času, sehrál u mne Semafor roli podstatnou – asi jako u každého, kdo víc poslouchá text pod hudbou a chce, aby to nebyly jen testosteronové plky a vypočítavé prvoplánové výkřiky. Takže mluvíme o velké roli – textař Jiří Suchý byl na začátku guru pro všechny, kdo přišli po něm, Jiří Šlitr dokázal rozesmát pojetím humoru a Molavcová, Dvořák, stejně jako Šimek a Grossmann, jsou určující postavy pro komiku české ho ražení, kdyby někdo chtěl psát její dějiny. Bigbít i písničkáři jsou ze

SEMAFORSKÁ MINIANKETA

„Suchého“ zřídla napojení úplně evidentně. Co se týče divadelních her, znal jsem jako člověk žijící mimo centra „jen“ nahrávky, které zpřístupnil svého času Supraphon a Panton, a pak vydání textová. Díky za ně, do nějakých šestnácti, sedmnácti to bylo velké dobrodružství poznávání. A pak to vyprchalo, pomalíčku, bez bolesti, aby v hlubině nějak zbyla stopa jak po lidech v Hirošimě: trvalá, paměťová stopa, která už neheje, ale ani nebolí. Vzhledem k mým dalším studijním cestám a mému takřka až nenávistnému vztahu k činohře jako takové, je Semafor vlastně světlou a čestnou výjimkou.

Berný: Nikdy se mi nestalo, že by ve mně divadlo Semafor vzbudilo jakékoliv negativní emoce. Ba přesně naopak. Takže Semafor pro mne znamená stav mysli, kdy se cítím moc dobře a velmi příjemně. A to myslím není málo.

Cajthaml: Divadlo Semafor znám už od dětství. Sice jsem nikdy neměl jako dítě (a ani později) navštívit některé z představení, ale měli jsme doma soubor tří gramofonových desek Divadlo Semafor 1959-1969, který mapoval období prvních deseti let existence divadla. Tyto desky jsem poslouchal jako dítě neustále dokola a řadu textů, vtipů a scének jsem se naučil nazpaměť a pamatuji si je (alespoň doufám) dodnes. Řadě textů jsem ale tehdy nemohl rozumět a hudební kvality písni S&Š jsem začínal vnímat a oceňovat až časem. Asi v patnácti jsem se začal jako samouk učit na kytaru a snažil jsem se hrát hlavně Nohavicu a Kryla. Na většinu písni mi tehdy stačilo pět šest akordů, pokud jsem všechno hrál v C dur nebo A mol. Jeden z mých prvních objevů tehdy byl, že na řadu písni S&Š mých pět šest akordů nestačí. Pokračoval jsem ale v započaté cestě a časem jsem s velkou radostí zjistil, že některé písni S&Š jsem už schopen hrát a zpívat. Pořídil jsem si tehdy začátkem devadesátých let zpěvník Píseň o rose (Cheb 1993). Dodnes se k němu často vracím, písni se pokouším hrát a zpívat. Z tohoto zpěvníku jsem pro sebe, amatérského hudebníka, zjistil řadu zajímavých věcí. Například, že existuje to, co se odborně nazývá modulace, tedy přechod uvnitř jedné skladby z jedné tóniny do druhé. Jak pěkně funguje například v písni Buď mi věrná nebo Nashledanou! Anebo, že lze po každé sloce jít o půltón výš, tedy například z C dur do Cis dur, a jak tím píseň graduje. Srovnej například píseň Jó to jsem ještě žil nebo Krajina posedlá tmou. Také pro mě bylo zajímavé srovnávat písňovou tvorbu S&Š s V&W (vlastním obdobným zpěvník Život je jen náhoda). Takto bych mohl pokračovat dál, a to s rostoucím zaujetím pro detail, což by ale bylo pro čtenáře těchto řádek nudné a možná komické. Tedy končím. Jen dodám, že to, co jsem napsal, píšu jen proto, aby bylo jasné, že písni S&Š jsou kusem mého života, něco, k čemu se vracím. Ale nesmím zapomenout to hlavní: tyto písni jsou pro mě zdrojem neutuchající radosti, radosti, která mi umožňuje žít snad bláhově, ale šťastně – v době, v níž mnohým nechybí nic – kromě hlubo-

kého pocitu štěstí a vědomí, že nežíjí zbytečně.

Rozbor, čím pro českou kulturu posledních šedesáti let bylo divadlo Semafor, přenechám historikům umění, divadelním, hudebním či literárním kritikům. Pro mě jsou písni S&Š jeden z poměrně mála důvodů být rád, že jsem Čechem, a ne třeba Němcem nebo Italem. Takže: pane Jiří, děkuji, že jste nezůstal jen u výtvarničiny, ale že jste ukázal, že textař populárních písni může být básník a že básník může být zpěvák. Přestože Semaforem prošli v šedesátých letech takřka všichni, kteří pak po desetiletí okupovali první místa žebříčků české pop-music, Vaše autorské zpívání je jedinečné. Zpíváte totiž texty, které jste si sám napsal, a tak to, co bylo počtu v duchu a někdy snad i z Ducha se stalo slovem, a to slovo bylo nejen vysloveno, ale vyzpíváno ústy toho, u něhož bylo počato. Tak to činil už král David, i když se doprovázel na citeru, a ne jako někdy vy – na ukulele.

Zatloukal: Samozřejmě jsme s bratrem jako mnozí další v dětství doma poslouchávali sérii oněch tří černobílých LP desek s písničkami Suchého a Šlitr, některé jsme uměli tehdy nazpaměť a dodnes děda (= můj táta) slaví úspěch u našich dětí, když jim zpívá hitovku Co jsem měl dnes k obědu. Tam zhruba, nepočítám-li čtení Polednice během středoškolských studií, se má zkušenost se Semaforem více méně vyčerpává. Jiřího Suchého mám rád, obdivuji jeho invenci až do tak vysokého věku, mám rád jeho nadhled a laskavý humor, s chutí bych si přečetl jeho novější a zdá se že poněkud vážnější knihu Klaun si povídá s Bohem, ale bohužel na to nemám kdy.

Foto: vendyatelier.cz

Co byste čerstvému šedesátníkovi popřáli do dalších let?

Denk: Vinšovat moc neumím. Tak ať Semaforu na semaforu stále svítí zelená.

Pribáň: Popřát k nadcházejícím 88. narozeninám Jiřímu Suchému bych asi uměl snadno, ale zformulovat přání celému divadlu je pro mě dost složitý úkol, pokud ho nechci odbyť frázemi. Aniž bych zapomínal na vděčnost, jíž jsem Semaforu snad až povinován, přál bych mu především dlouhou budoucnost, která se však neobejde bez zásadního, po léta odkládaného drama-

turgického rozhodnutí. Stále tam z Brna pravidelně dojíždím na všechna nová představení a v posledních letech cítím, že tvůrčí duch Semaforu velmi potřebuje oksylčit. Jiří Suchý připravuje tři premiéry ročně a zachovává původní princip autorského divadla, které se posledních třicet let snaží obejít bez dramaturga a téměř dvacet let bez režiséra. Navzdory některým velmi dobrým inscenacím z poslední doby (vedle obnovené Kytice třeba muzikál Hodiny jdou pozpátku nebo Opera Betlém) pozoruji v Semaforu unavený stereotyp, který myslím není nevyhnutelný. Divadlo potřebuje více invence, potřebuje tvůrce s autorskými i režijními nápady, kteří typickou semaforskou poetiku nepřeválcují, ale obohátí, rozvinou a třeba i posunou. Do příštích let Semaforu přeji, aby takové umělce alespoň začal aktivně hledat a aby mu nechyběla odvaha otevřít jim dveře a pozvat je dál.

Jareš: Aby se našla schopnost a radost z návaznosti na všechno, co se povedlo. Aby byl schopen poučit se ze slepých uliček, které zákonitě musely být. Aby našel a udržel si osobnosti, které budou na „značce“ dlouhodobě kooperovat. A aby našel širší možnosti v oslovení jiné generace než té, kterou šedesátník zasáhl před mnoha desítkami let. Věřím, že lidé ze Semaforu jsou nadále hitmakeři, jen kdyby se trochu někomu chtělo je poslouchat. A dovedu si představit, že to, co vzniklo na tributovém albu For Semafor před deseti lety, by mohlo mít následovníky, kteří by šli novými cestami a využívali potenciál Semaforu. A k tomu bych šedesátníkovi poradil, aby někdy dopřál sluch i kritice, protože je to zdravé, i když na první moment nepříjemné.

Berný: Aby se mu čas vyvíjal stejně jako dosud. Čím déle tu bude, tím déle bude na světě něco dobré.

Cajthaml: A co bych přál čerstvému šedesátníkovi do dalších let? Dvojí. Zprávné, aby už brzy začal pobírat státní důchod, čili aby na Ministerstvu kultury ČR konečně pochopili, které kulturní projekty v této zemi si zaslouží štedrou finanční podporu a pan Suchý tak nemusel při dalších kulatých oslavách Semaforu přijít s podobně hořkým bonmotem, jako když při těch posledních geniálně shrnul, že „kapitalismus je mnohem lepší než socialismus, ale horší než jsem si myslel“. Zadruté, aby děti v této zemi nezblblly ze sociálních sítí natolik, že už nebudou schopny vnímat krásu hudby a zpívané poezie. Protože kdyby se to nedej bože stalo, nebude písni ze Semaforu žádný Čech, Moravan nebo Slezan už poslouchat a zpívat. A to by mohl být, alespoň pro mě, důvod k emigraci.

Zatloukal: Určitě jen to dobré! Protagonistům Semaforu zdraví a neustálou inspiraci, abych i já mohl zpívat coby budoucí děda svým vnukům a vnučkám nějakou novější variantu písni Co jsem měl dnes k obědu...

Připravil Petr Hanuška